

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

FORMATION OF INVESTMENT ACTIVITY OF ENTERPRISES IN CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE STATE

Погріщук Г.Б.

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

Мацедонська Н.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

У статті здійснено огляд підприємств машинобудування Вінницької області та виявлено проблеми активізації їхньої інвестиційної діяльності. Проаналізовано джерела фінансування інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств. Охарактеризовано напрями вдосконалення системи управління інвестиційною діяльністю для забезпечення адаптації підприємств галузі машинобудування до змін ринкового середовища.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, промислові підприємства, науково-технічний прогрес, фінансування інвестиційних вкладень, залучення капіталу.

В статье осуществлен обзор предприятий машиностроения Винницкой области и выявлены проблемы активизации их инвестиционной деятельности. Проанализированы источники финансирования инвестиционной деятельности отечественных предприятий. Охарактеризованы направления совершенствования системы управления инвестиционной деятельностью для обеспечения адаптации предприятий отрасли машиностроения к изменениям рыночной среды.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционная привлекательность, промышленные предприятия, научно-технический прогресс, финансирование инвестиционных вложений, привлечение капитала.

In the article reviews the enterprises of mechanical engineering of Vinnytsia region and found problems of activating their investment activity. The sources of financing of investment activity of domestic enterprises are analyzed. The directions of improvement of the investment management system for the adaptation of the enterprises of the mechanical engineering industry to changes in the market environment are described.

Key words: investment, investment activity, investment attractiveness, industrial enterprises, scientific and technological progress, financing of investment investments, attraction of capital.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інвестиції сьогодні є головним інструментом здійснення структурної перебудови промислових підприємств і основою їхнього інноваційного розвитку в рамках науково-технічного прогресу. Дефіцит інвестиційних ресурсів в економіці України призвів до спаду промислового виробництва. Інвестиційна привабливість багатьох вітчизняних промислових підприємств знаходиться на низькому рівні, а інвестори розглядають вкладення в підприємства як високоризиковані. Правове й еконо-

мічне регулювання інвестиційної діяльності, яке застосовується державою, не дає належної віддачі. Менеджмент підприємств, орієнтований переважно на короткострокові і вузькі цілі, не вирішує стратегічних завдань із розвитку бізнесу щодо управління привабливістю підприємств для інвесторів. Виробничі потужності підприємств галузі машинобудування перебувають на межі критичного стану й вимагають невідкладних заходів, спрямованих на їх відновлення, що потребує значних фінансових вкладень. Тема дослідження є актуальною, оскільки комплекс питань, пов'язаних із здійсненням інвестиційної

діяльності промислових підприємств, вимагає глибоких знань теорії і практичних навичок прийняття управлінських рішень у сфері обґрунтування інвестиційної політики, вибору найбільш ефективних її напрямів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Інвестиційний складник економічного зростання вивчається у різних вітчизняних і зарубіжних наукових школах. Проблемам активізації інвестиційної діяльності, дослідженню взаємозв'язку інвестицій та економічного зростання, факторів інвестування, проблем залучення капіталу присвячено праці таких відомих зарубіжних та вітчизняних учених, як: О.І. Амоша, Г. Александер, А.Н. Асаул, Дж. Бейлі, Є.А. Бельтюков, І.О. Бланк, М.П. Войнаренко, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, М.С. Герасимчук, Л.Дж. Гітман, А.Ф. Гойко, М.Д. Джонк, Р. Дорнбуш, Дж.М. Кейнс, Ф. Кене, С.В. Ковальчук, І.М. Крейдич, О.В. Кухленко, Т.В. Майорова, П. Массе, П.П. Микитюк, А.А. Пересада, В.В. Стадник, В.Г. Федоренко, О.В. Феєр, С. Фішер, Е. Хансен, Н.А. Хрущ, Н.І. Чухрай, У. Шарп, В.Я. Шевчук, Р. Шмалензі та ін. У наукових працях учених обґрунтовано фундаментальні положення для подальшого дослідження управлінських процесів інвестиційної діяльності підприємств. Проте розвиток соціально-економічних відносин, потенціалу технічної модернізації вимагають нових наукових розробок щодо напрямів удосконалення системи управління інвестиційною діяльністю для забезпечення адаптації підприємств галузі машинобудування до змін ринкового середовища і підвищення їхньої конкурентоспроможності як на вітчизняному, так і на зовнішньому ринках.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є огляд джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємств машинобудування Вінницької області та визначення необхідних напрямів щодо поліпшення їхньої інвестиційної привабливості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Машинобудування Вінницької області створює майже 2,4% валового регіонального продукту України. Машинобудівні підприємства Вінниччини виготовляють продукцію верстатобудівної, інструментальної, приладобудівної, автомобільної промисловості, що випускають обладнання для сільського, будівельного та комунального господарства, для легкої та харчової промисловості. Найбільш потужними підприємствами Вінницької області є ПАТ «Могилів-Подільський машзавод», ПАТ «Хмільниксільмаш», ПАТ «Барський машзавод», ПАТ «Калинівський машзавод», ПАТ «Маяк», Жмеринський ТОВ «Експрес», ТОВ «Вінницький агрегатний завод», ДП «Вінницятрансприлад».

У галузі станом на 01 січня 2018 р. працює 4 251 особа. На машинобудівних підприємствах

за 2017 р. обсяги виробництва продукції зросли на 28,7% та реалізовано продукції на суму 1,59 млрд. грн. Вагому частку (48,9%) у машинобудуванні Вінниччини займає виробництво машин та устаткування, 22,7% припадає на виробництво електричного устаткування, 20,7% – на виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції та 7,6% – на виробництво транспортних засобів та устаткування. У виробництві машин та устаткування Вінниччини майже третину (32,8%) займає виробництво машин і устаткування спеціального призначення, 31,8% – виробництво машин і устаткування для виготовлення харчових продуктів і напоїв, 22,5% – виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства, 20,7% – виробництво гідравлічного та пневматичного устаткування, 13% – виробництво інших машин і устаткування загального призначення. Важливе місце в машинобудуванні Вінницької області займає сільськогосподарське машинобудування, де підприємства області випускають плуги відвальні, розпушувачі та культиватори, борони дискові, машини для приготування кормів для тварин, причепи та напівпричепи сільськогосподарські самозавантажувальні або саморозвантажувальні, вузли та деталі до машин сільськогосподарського призначення. 75% виробництва електричного устаткування займає виробництво побутових виробів. В області виробляються електроплитки для приготування їжі, електроприлади для обігріву приміщень та обігріву ґрунту, водонагрівачі електричні, прилади електронагрівальні [1].

Галузь машинобудування має низький рівень рентабельності, значну частину зарплат основних фондів та недостатність коштів для фінансування власної інвестиційної діяльності. Як наслідок, лише окремим підприємствам вдається виживати в складних політичних і економічних умовах та здійснювати пошук недовготривалих господарських взаємозв'язків із виходу на зовнішній ринок для реалізації окремих видів машинобудівної продукції. Негативно також впливають на діяльність машинобудівних підприємств повільний розвиток галузей машинобудування; погіршення матеріально-технічного забезпечення господарської діяльності; висока залежність від постачальників комплектуючих виробів і деталей; складність вирішення екологічних проблем; прискорення морального старіння та матеріальної зношеності основних засобів; відсутність швидких темпів інновацій, інвестицій та розвитку науково-технічного прогресу. На машинобудівних підприємствах Вінниччини використовується значна частина фізично зношеного обладнання і морально застарілих основних засобів. Досліджуючи ступінь зносу основних засобів у 2013–2017 рр. на машинобудівних підприємствах Вінницької області, слід зробити висновок, що на ПАТ «Могилів-Подільський машзавод» він становив у середньому 48,93%, що свідчить про те, що підприємство працює не на повну вироб-

ничу потужність, а його основні засоби використовуються лише на 65%. На ПАТ «Барський машзавод» ступінь зносу основних засобів за досліджуваний період становив у середньому 63,27%, на ПАТ «Хмільниксільмаш» – 68,42%, на ТОВ «Вінницький агрегатний завод» – 69,87%, на ПАТ «Калинівський машзавод» – 69,51% [2]. Для всіх підприємств Вінницької області необхідні значні інвестиційні ресурси для оновлення основних засобів. Обсяг основних засобів, що вводяться в експлуатацію підприємствами, є недостатнім для забезпечення їхньої ефективної діяльності, що негативно характеризує амортизаційну політику підприємств. Саме тому найбільш актуальними залишаються проблеми застарілих основних засобів, що негативно впливають на якість та собівартість продукції. Отже, фінансування інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств Вінницької області за рахунок власних фінансових ресурсів надає їм можливість отримати більшу суму прибутку, яку знову можна вкласти в інвестиційну, фінансову та операційну діяльність і, таким чином, забезпечити приріст власного капіталу та підвищення ефективності діяльності.

Машинобудування характеризується тривалим операційним циклом, що, відповідно, формує циклічну потребу у фінансових ресурсах. Ситуація також погіршується за рахунок кризи, наслідки якої повною мірою відбилися на всіх вітчизняних промислових підприємствах. Важливим моментом, на думку багатьох науковців, залишається вибір методів нарахування амортизації як основного джерела фінансування інвестиційної діяльності. При цьому необхідно враховувати, що держава надає підприємствам можливість використовувати прискорені методи нарахування амортизації, які надаватимуть, з одного боку, можливість підприємствам збільшити власні джерела інвестування, а з іншого – збільшити витрати та зменшити податок на прибуток підприємства. Тому обґрунтована амортизаційна політика повинна виступати важливим складником інвестиційної політики машинобудівного підприємства.

Запровадити сучасні технології виробництва та управління у вітчизняний машинобудівний комплекс і забезпечити його динамічний розвиток тільки за рахунок власних джерел фінансування інвестиційної діяльності неможливо, тому постає необхідність використовувати залучені і запозичені джерела інвестицій. Оскільки більшість досліджуваних машинобудівних підприємств є акціонерними товариствами, то для фінансування їх інвестиційної діяльності досить привабливою є перспектива залучення додаткових коштів шляхом емісії цінних паперів, як акцій, так і облігацій. В українській практиці облігаційні позики можуть використовувати лише акціонерні товариства зі стійкою фінансовою репутацією та високим іміджем на ринку. У протилежному разі емісія облігацій неможлива. Державне фінансування з державного

чи місцевих бюджетів найчастіше здійснюється у формі державної підтримки великих високо-ефективних інвестиційних проектів, фінансування цільових програм та проектів. Фінансування у межах цільових програм передбачає надання державою позики безпосередньо підприємству за умови цільового використання цих коштів. Таке фінансування здійснюється переважно за рахунок бюджетів усіх рівнів або за рахунок коштів іноземних інвесторів. Разом із тим сьогодні фінансування інвестиційної діяльності за рахунок коштів державного і місцевого бюджетів не можна розглядати як інструмент, який широко застосовується. Хоча відомі проекти машинобудівних підприємств, пов'язані з необхідністю підвищення обороноздатності країни у зв'язку зі збройним конфліктом на сході України, які фінансуються державою.

Вітчизняні підприємства нерідко використовують для фінансування довгострокових інвестиційних вкладень короткострокові зобов'язання у вигляді кредиторської заборгованості. Складність прогнозування обсягів та врахування особливостей формування таких джерел не дає змоги використовувати їх для довгострокового інвестування. Окремо до можливих джерел інвестування доцільно віднести кредиторську заборгованість, термін сплати за якою ще не настав або минув, а також страхові відшкодування, благодійну допомогу, цільове фінансування та інші кошти у вигляді короткострокових зобов'язань. При цьому можливість виникнення таких джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємства має ймовірний характер, що проявляється у їх випадковості та непостійності.

У сучасних умовах найбільш поширеною формою залучення позикових зовнішніх ресурсів є банківський кредит. Оскільки для вітчизняних підприємств важливу роль відіграє рівень облікової ставки, то головний акцент під час фінансування інвестиційної діяльності підприємств робиться на власні ресурси, що має низку переваг, а саме: підвищення фінансової стійкості за рахунок додатково сформованого з прибутку власного капіталу; стабільне формування та використання власних коштів упродовж року; мінімізація витрат на обслуговування боргу за кредитом; спрощений механізм прийняття управлінських рішень щодо розвитку підприємства. Основним джерелом інвестування нині залишаються власні ресурси машинобудівних підприємств, модернізація виробничого обладнання та освоєння нових видів продукції, як правило, на запити конкретних покупців. На нашу думку, всі інвестиційні процеси машинобудівних підприємств сьогодні необхідно спрямувати на запровадження високих технологій для виробництва продукції нового покоління, яка дала б змогу підприємствам активно формувати попит на машинобудівну продукцію на внутрішніх і зовнішніх ринках, забезпечувати стабільний розвиток та збільшення власного прибутку і прибутку інвесторів.

Основною метою управління інвестиційною діяльністю машинобудівного підприємства є вибір реальних видів інвестиційної діяльності на підставі оцінки його потенційних можливостей і тенденцій розвитку, а також забезпечення зростання його капіталу, максимізація ринкової вартості та поліпшення добробуту власників. Зростання ринкової вартості машинобудівного підприємства та добробуту його власників є потужним стимулюючим мотивом підвищення інвестиційної привабливості підприємства в довгостроковому періоді. Підвищення ринкової вартості та інвестиційної привабливості з позицій ефективного управління інвестиційною діяльністю можливе шляхом:

- обґрунтування напрямів інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства, спрямованих на впровадження новітніх досягнень науки і техніки в усі сфери його функціонування. Для цього необхідні об'єктивна оцінка здатності підприємства до реалізації наукових розробок, їх кадрового та ресурсного забезпечення й зіставлення одержаних результатів оцінки з реальними можливостями підприємства;

- формування обґрунтованої інвестиційної політики, на її основі інвестиційної програми та інвестиційних проектів, інтегрованих у загальну стратегію розвитку підприємства, здатних забезпечити високі темпи його економічного розвитку та конкурентоспроможності. Для цього необхідно враховувати особливості діяльності підприємства, його потенційні можливості, а також основні зовнішні фактори, які в комплексі визначають види інвестиційних проектів, характер їх протікання, обсяг інвестиційних ресурсів та обмежувальні умови здійснення інвестицій машинобудівним підприємством у різні періоди і на різних етапах інвестиційних процесів;

- визначення достатнього обсягу інвестиційних ресурсів, їх джерел та форм фінансування, необхідних для реалізації заходів інвестиційної діяльності згідно з розробленою програмою підприємства на кожному етапі інвестиційного процесу в конкретному плановому періоді;

- мінімізації інвестиційних ризиків. Для їх зменшення необхідно враховувати можливі механізми їх нейтралізації: диверсифікація, хеджування, обмеження концентрації ризиків, розподіл ризиків, самостраховування, уникнення ризиків [3, с. 14];

- забезпечення максимальної дохідності від інвестиційних процесів чи одержання інших економічних і соціальних ефектів при мінімальних ризи-

ках. Для цього здійснюється обґрунтування реальних проектів, видів інвестицій на основі досягнутого підприємством рівня розвитку та обсягів ресурсного забезпечення інвестиційної діяльності;

- реалізації практичних заходів інвестиційної діяльності, спрямованих на забезпечення високих темпів розвитку операційної діяльності підприємства за рахунок зростання продуктивності праці, вдосконалення технологічних процесів за рахунок інвестицій у високі технології підприємства, стратегічні активи, розширене відтворення необоротних активів;

- постійного контролю ліквідності інвестицій та здійснення заходів з її оптимізації. У разі зниження очікуваного доходу окремих інвестиційних процесів необхідно вносити зміни до інвестиційної програми підприємства, планувати нові інвестиційні заходи для реінвестування капіталу з метою уникнення збиткових інвестиційних процесів або з метою спрямування інвестицій у найбільш дохідні об'єкти [4, с. 30];

- постійного контролю фінансової стійкості і платоспроможності підприємства протягом інвестиційної діяльності. Особливої уваги заслуговує збалансування інвестиційних ресурсів і інвестиційних витрат за обсягами та термінами здійснення, оскільки процес інвестування передбачає відволікання грошових коштів з обороту підприємства на тривалий період часу, що викликає потребу в розробленні обґрунтованих схем фінансування реальних інвестиційних проектів та прогнозуванні міри впливу інвестиційної діяльності підприємства на рівень його стійкості та платоспроможності;

- виявлення резервів прискорення інвестиційних процесів, що сприятиме прискоренню економічного розвитку підприємств, скороченню термінів використання кредитів та зменшенню фінансових витрат, збільшенню прибутку підприємства від інвестиційної, фінансової та операційної діяльності.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Для сучасної економіки характерна зростаюча нестабільність зовнішнього середовища, передусім непередбачуваність попиту, посилення конкуренції. Очевидно, що в таких умовах машинобудівним підприємствам слід будувати стратегію свого розвитку, опираючись переважно на власні ресурси, вирішуючи проблеми забезпечення стійкості за рахунок скорочення витрат, підвищення ефективності управління.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Статистична інформація / Головне управління статистики у Вінницькій області. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information.html>.
2. Фінансова звітність підприємств. URL: www.Smida.com.ua.
3. Управление инвестиционной деятельностью в регионах Российской Федерации: монография / О.Ф. Быстров, В.Я. Поздняков, В.М. Прудников и др. М.: ИНФРА-М, 2008. 358 с.
4. Основи інвестиційного менеджменту: навч. посіб. / В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. К.: Кондор, 2008. 340 с.